

Nr 625

Av fru **Myrdal**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 14 till årets riksdag framlägges förslag om vissa relativt genomgripande förändringar i förordningen om statlig inkomstskatt, bl. a. ett förslag om viss schablonisering av det vid taxering till statlig inkomstskatt medgivna avdraget för kommunalskatt.

Detta speciella förslag har icke i tidigare sammanhang framförts till diskussion, sålunda ej heller av skatteberedningen (SOU 1964: 25), vilket varit fallet med andra i propositionen ingående förslag, t. ex. om ändring av skatteskalorna. Det har sålunda inte varit föremål för den remissbehandling, som vanligen ingår i beredningen för ett propositionsvis framfört förslag. Riksdagen kan därför antagas anse det särskilt angeläget att vid sin handläggning av berörda punkt i propositionen pröva dess förslag i jämförelse med alternativa lösningar. Förevarande motion syftar till att påpeka möjligheter till modifikationer, som ur många synpunkter är önskvärda och som i det preciserade förslaget är så avvägda, att de icke rubbar den allmänna ramen för det i propositionen framförda förslaget om kommunalskatteavdrag.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget har vissa utomordentliga förtjänster som det gäller att bevara. Dit hör i första rummet att lättnad i skattetrycket åstadkommes för inkomsttagare med relativt låga inkomster. Därnäst har avdragets speciella konstruktion möjliggjort att kommunernas skatteunderlag icke drabbas av någon minskning, vilket förhållande säkert hälsas med allmän tillfredsställelse.

Däremot har förslaget redan utsatts för kritik i ett tredje avseende, nämligen dess verkan att ytterligare öka olikställigheten i skattehänseende mellan å ena sidan ensamstående och gifta, å andra sidan bland de gifta mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande, detta utan att i deras fall någon hänsyn toges till förekomsten av barn. Denna beklagliga effekt, som inte motsvarar någon tillkännagiven målsättning och rentav synes strida mot departementschefens relativt positiva uttalanden om behovet av övergång till modifierad eller fullständig särbeskattning, åvägbringas genom att det avdrag för kommunalskatt som medges med minst en fjärdedel av beskattningsårets sammanräknade inkomst schabloniserats till ett minimiavdrag om 4 500 kr. för makar och för ofullständiga familjer men endast

till 2 500 kr. för ensamstående. Då ingen förändring föreslås i nuvarande bestämmelser om Ortsavdrag, vilka beräknas efter exakt samma belopp, uppnås i praktiken att vid den statliga inkomsttaxeringen skattefria grundbelopp om 4 500 kr. för ensamstående och 9 000 kr. för makar tillgodoräknas (förutsatt att deras inkomster är så höga att de kan tillgodoräkna sig avdragen).

Här må påminnas om tidigare aktualiserade förslag om grundavdragens höjning. Skatteberedningen ansåg att grundavdragen år 1970 borde uppgå till 3 000 kr. för ensamstående, alltså en ökning av 750 kr. mot nu, och 6 000 kr. för makar, alltså en ökning om 1 500 kr. I en reservation av herrar Meidner och Nilstein, med instämmande av herr Östergren, föreslogs 2 750 kr. för ensamstående, alltså en ökning med 500 kr., 4 500 kr. för makar utan barn, alltså ingen ökning, 5 500 kr. för makar med barn, d. v. s. en ökning om 1 000 kr. Vid remissbehandlingen framställdes flera yrkanden om modifierationer, dock inga lika långtgående i fråga om distansen mellan ensamstående och gifta som i propositionens förslag, ehuru det givetvis bör ihåggkommas att dessa tidigare förslag avsett, att samma gräns skulle tillämpas för skattefria avdrag vid den kommunala taxeringen som vid den statliga. Flera remissinstanser önskade däremot differentiering till förmån för barnfamiljerna. Andra, t. ex. socialstyrelsen, uttalade sig för likställighet mellan alla skattskyldiga som hade egen inkomst, oberoende av civilstånd och kön.

Då redan bestående differentiering mellan gifta och ensamstående i fråga om Ortsavdraget, med fördubbling av det skattefria avdraget för gifta av vilka blott den ena maken är förvärvsarbete, utsatts för mycket stark saklig kritik, är det givet att den nu föreslagna ytterligare skärpningen måste anses icke önskvärd och att vägar måste prövas för att söka undvika den. Effekten är ju för de enskildas vidkommande ansedd som negativ i två hänseenden, nämligen dels som ett särskilt kännbart skattetryck på ensamstående, dels som en nästan prohibitiv tröskeeffekt av den skatteskarvning som inträder då en hittills icke förvärvsarbete make överväger att gå ut i produktionslivet. För samhällets vidkommande betyder den skattevägen finansierade "hustrusubventionen" i de fall då barn icke finns i hemmet en minskad skatteintäkt, som praktiskt kan antas vara liktydig med ett minskat utrymme för bidrag till barnfamiljerna.

Eftersom det avsteg från den principiella målsättningen för en skattereform som mest uppmärksammas blir just "avskräckningseffekten" mot gifta kvinnors återupptagande av förvärvsarbete, kommer förslaget troligen att mötas med motkrav på höjda förvärvsavdrag. Även dylika skulle ju dock tjäna till att än mer befästa den i skattesystemet inbyggda "försörjarideologien" och alltså försvåra kommande reformer. Det synes därför vara angeläget att företaga en sådan omkonstruktion av förslaget att — med bibehållen ram för skatteuttaget — ökningen av skatteorättvisorna mellan angivna kategorier neutraliseras eller åtminstone reduceras.

Den schematiskt enklaste lösningen vore därvidlag att använda icke två olika utan endast en enhetlig minimigräns för det schabloniserade kommunalskatteavdraget. Detta skulle tillåta att det medgivna minimiavdraget för kommunalskatten kunde höjas från nu föreslagna 2 250 kr. för ensamstående till över 3 000 kr. för samtliga inkomsttagare, oavsett civilstånd. — En mindre långtgående omkonstruktion skall dock här föreslås, med bevarande av ett visst avdragsbelopp för den make som icke har förvärvsarbete, ehuru lägre nämligen enligt proportionen 1:3. D. v. s. att om det schabloniserade kommunalskatteavdraget för varje inkomsttagare kunde sättas till 3 000 kr., skulle det för makar där endast den ene har inkomst uppgå till 3 000 + 1 000 kr., alltså 4 000 kr.

De siffror som här angivits är endast avsedda att vara illustrativa och approximativa. Eftersom de grundläggande kalkylerna icke redovisats i propositionen, eller ens antalet av inkomsttagare i de olika kategorierna med angivande av de skiftande kommunalskatteavdrag de redan åtnjuter, är det omöjligt att här närmare precisera vilka schablonavdrag som skulle ge exakt samma skatteuttag som i propositionen beräknats, nämligen 140 milj. kr. i skatteintäktsbortfall för budgetåret 1965/66 och 420 milj. kr. för helår. Till viss ledning för uppskattningarna har dock kunnat användas den fördelning för år 1961 som skatteberedningen gjort: ensamstående inkomsttagare ca 50 %, makar där endast den ene har inkomst ca 28 % samt makar där bägge har inkomst ca 22 %. Riktpunkten för de närmare beräkningar som helst bör göras — om man inte hellre vill godtaga de här ovan indicerade beloppen och låta dem ge utslag i skatteuttagsberäkningarna — skulle vara att fullt minimiavdrag för kommunalskatten vid statlig inkomsttaxering tillerkännes varje person med egen inkomst, medan ett extra avdrag till en tredjedel av schablonavdragets belopp skulle tillgodoräknas makar i äktenskap där enbart den ene varit inkomsttagare, oavsett barnförekomst, samt likaså ensamstående med hemmavarande barn under 18 år.

Då denna kompromiss här föreslås och icke ett enhetligt schablonavdrag, gällande alla personer med självständig inkomst, är det givetvis i syfte att inte introducera så stora förändringar att i nu förevarande sammanhang andra delar av skattesystemet skulle behöva justeras, t. ex. ytterligare stegring av barnbidraget eller införande av vårdbidrag för barn. Att detta vid en mer genomgripande reform måste vara rätta vägen för att uppnå den enda differentiering som är socialt godtagbar, nämligen mellan barnfamiljer och andra, är ovedersägligt. Även det "indirekta barnavdrag" som nu medges i form av ett extra ortsavdrag för ofullständiga familjer och som även i denna motion föreslås fortbestå som ett extra schablonavdrag för kommunalskatt, bör på längre sikt ersättas med en barnbidragsform.

För att nu endast företaga en kompromissreform talar även hänsyn till behovet att lindra övergångssituationen för de familjer där endast den ene maken har inkomster, särskilt som de som skulle komma i åtnjutande av den

i propositionen föreslagna skattelindringen befinner sig i inkomstsvaga grupper. Mot detta bör icke kunna hävdas att därmed en kommande reform med mer eller mindre fullständig särbeskattning försvåras, då det skattefria grundbelopp som i framtiden kommer att tillerkännas de skattskyldiga sannolikt inte kan komma att underskrida den gräns som med föreliggande modifikation av propositionens förslag uppnås.

Slutligen kan den differentiering som föreslås mellan äktenskap med en, resp. två förvärvsarbetande, de facto fungera som ett förvärvsavdrag. För att neutralisera den ofta påtalade tröskeeffekten är det ju i och för sig likgiltigt om man åtnjuter ett förvärvsavdrag om t. ex. 2 000 kr. eller ett till samma belopp uppgående "nytt" kommunalskatteavdrag (= skillnaden mellan 4 000 kr. i äktenskap med hemmafru och 6 000 kr. då hustrun upptar förvärvsarbete). Vinsten med den här föreslagna konstruktionen till skillnad från ett förvärvsavdrag är dels att den icke skulle tillämpas endast för kvinnor, dels att den skulle till förvärvsarbete stimulera inte endast mödrar med barn, som det hittillsvarande större förvärvsavdraget gör, utan samtliga personer som av en eller annan anledning under en tid avstått från förvärvsarbete, i praktiken framför allt gifta kvinnor utan minderåriga barn.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

dels att riksdagen måtte för sin del antaga förslag som innehålles i proposition nr 14, om förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, dock med den ändringen — i princip inom ramen för det i propositionen beräknade skatteuttaget — att däri angiva belopp för schabloniserad minimigräns för kommunalskatteavdrag upptages till lika belopp för samtliga skattskyldiga med egen inkomst utan hänsyn till civilstånd samt att för gifta i äktenskap där endast den ena maken är inkomsttagare, liksom för ensamstående med hemmavarande barn under 18 år må medges ett extra avdrag beräknat till en tredjedel av schablonavdraget;

dels att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 9 februari 1965

Alva Myrdal